

Bones i gentils senyors, que porten
la fe al cor. i la bonesa; que
en la foscor de la frisa i pecadora
ciutat porten llum de caritat.

Jo voldria respondre a ~~vostre~~^{la} deman-
da, que m'haieu fet ~~de~~^{de} una
paraula, portant en aquest ambient
senzoriol l'harmonia d'una can-
ço; ~~de~~ una canço verge de les
malvestats que us volten, dels refi-
naments que us decaudeixen, de
les folietes daurades i pàlides que us
enganyen i ~~desorienten~~ malmeten.

Voldria portar en aquest lloc la
canço del nostre poble que ja fuig
del record nostre encara que sentint-
ne la ~~esperança~~^{esperança}; la que a estones, re-
trobant-la, ens espongeix el cor, ens
fa pur l'esperit ~~nostre~~ i com nins
ens fa ~~esperança~~^{esperança}. Voldria parlar clar i
ordenat.

francament; que ~~de~~ sentit ~~de~~ ⁱ les paraules
 forsen com cos i ànima; que la cadència
 del parlar dançés en nostres orelles i dançés,
 o quietament fés plang, en nostres ~~plu-~~
 tats, i que la emoció fés vincera com
 cançó de pastorella. Que de lo que
 jo us vull parlar, és de un vers
 i d'un rò que no coneix falzia,
 que no mata ni doni alegria sense por-
 tar dolçor. És aigua fresca i regalada,
 és punta aspra i ennuçada, que no
 és raig de sol, és brisa marina, és
 ombra sota un arbre, és aire
 de nen que talla la cara, és rin
 és mar, i encara és cor de mare,
 de' infant i de' enamorada.

Parlant de aquesta cosa tant franca,
 verge i nostra, voldria fer revivir
 en aquest clòs ~~sempre~~ lo que viu
 en l'expressió ample i en la rústega cabana,
 lo que és gràcia regalada de l'esperit humil,
 lo que és flor de sentiment i d'imagi-
 nació exaltada quan l'home està copiat
 i l'ànima de tremolor de la emoció. Que

~~com jo vaig dir en altra ocasió~~ la canço
 és cor llengües cantant, humil, a la gràcia
 de la bellesa; és amor pur i és amor
 penant; és el deure i l'estimar en
 cadència harmònica; és bonica voladora
 d'ànima d'home, que vibra commo-
 guda al compàs de la natura i d'ella en
 pren la ventor, la llum i el regust
 fort i dolcíssim. És l'expressió del goig
 present, el sospir pel goig ~~desolat~~; és
 la 'expressió primera d'una ànima
 plena. Però la canço popular és la vera
 canço, és la verament humil plena de gràcia,
 l'engendrada en virginitat per obra del Esperit
 Bellesa; és en veritat graciós, inconfundible.
 La canço del noble és la d'en presca i re-
 galada de tota mirica, de tot cant d'home.

Per ço els que vivim en ciutat, que de
 la nit en fem dia; que la veritat en
 fa por si se'n presenta mana nua,
 i tot ho dissenem en polítics conven-
 cionalismes; a moraltes que anem
 tant de cordit de sinceritat i que
 a còpia de refinament n'hem perdut
 la vigília; a moraltes, en conue'a-

Justa ventura porta de la simplicitat ingènua
i gràcia: ~~sublimadora~~ ~~del seu~~
~~lucrat~~ i sinceritat ennoblidora.

Es per çò, amables aients
meus, que us vine aquí a retindre
la cançó nostra; perquè així com els
ciutadans necessitem de tant en tant veure
l'ample espai del camp, respirar l'aire
pur de les muntanyes, banyar-nos en la
salabror i en la llum esplendorosa del
mar Mediterrani; així el nostre es-
perit sent la necessitat del toc de l'art
verge, del art ingènua que us torna la
respiració ^{viva} i ^{innocenta} ~~innocenta~~ oblidada de' una pura
i ~~innocenta~~ emotivitat. Ens cal un bany
de natura per a refer el nostre esperit
~~per a enriquir el nostre organisme~~ ~~ment~~
pel refinament modern. ~~ment~~

L'essència del cant popular consis-
teix en la ingenuïtat i en la plenitud
dins les formes més simples. És gràcia cre-
dada per la emoció viva, per la imagina-
ció exaltada, com tot art vivificat per la
belleza; però el cant del poble, per manca
de refinament educatiu, té una expressió
més directa de la emoció estètica. El poble
és ~~infant~~ credul i senzill davant les meravelles
del món; El poble és infant, i així com

sabem per fementit que no entra en el
regne del Cel qui com un infant no
ria, tampoc entra en el regne de
la bellesa, tampoc expressa en gràcia elo-
quiosa, qui com un infant no ria
verge i simple. Per cò veureu que tot
gran poeta, tot gran artista no és res
més que un gran infant. Per cò
veureu que totes les obres magres ~~totes~~
~~art que son honor~~ que ~~les~~ porten

llum de bellesa que són esplai i
aliment de nostra set de bellesa,
totes les ^{belles} obres mestres que són honor
de la humanitat, totes són plenes de
gràcia en la simplicitat, en la ^{puretat}
de formes, en la fè que ^{governar i inflama} ~~al artista~~ ~~possibilita~~
al artista ^{possibilita} ~~que el governa~~ i inflama.

Però en el poble tot té un ventut encara
més gràcia, una virginitat més pura,
una ^{innocència} ~~ignorància~~ que transpassa tota ^{saviesa} ~~habilitat~~.
Per cò En Managall deia, després de citar
una quarteta popular del Bergell, que
la dona que deia aquelles paraules, quan
les deia, era més sàvia que Plató, un
del homes que ha dit ~~les~~ paraules més belles i

6

propundes. ~~Per~~ perquè l'ofici mata la
espontaneïtat, perquè vol la vera humilitat
reb plenitud de gràcia, perquè el licor
de la bellesa, de la santedat i de la vera
saviesa solament no ~~es~~ malmet, així en
la terra, quan l'ànima humana es
clisa, puada i neta de tota brosta i
intretat; quan l'ànima es mirall clarí-
sim, sens ombra d'amor propi i equisme,
per a reflectar la gràcia, bondat i be-
llesa que de la font eterna de-
valla.

Es per tota aquesta raó que 'el
cant popular té un caràcter general
identic en tota les races, nacions o
pobles; perquè neix ~~de~~ d'unes ma-
teixes circumstàncies, d'ingenuïtat,
de simplicitat i ~~de~~ d'emoció de-
interessada: tots els cants vera-
ment populars de tota la terra,
tenen un mateix caient, in-
confundible amb l'art aristo-
cràtic de la gent refinada.

Però dintre aquesta unitat del gènere
hi ha la diversitat de les espècies,
i hi troba la fisonomia de les
raças, les aigües de la tradició
que porten els sediments dels temps
que foren.

~~La nostra terra, Catalunya, s'es-
formada ha pres forma i fisonomia,
caràcter definitiu en els temps mig-
erals. Tot el nostre esser porta el
segell d'aquella naixent i admi-
rable civilització. ~~Qualsevol de les nacions~~
~~moderna~~, tota nació moderna~~

La nostra terra, Catalunya, fou
plasmada definitivament per l'ad-
mirable civilització migeral. Civilit-
zació aquella jove i ardida, plena de
fè forjada pel cristianisme triomfant.
El món del paganism i havia esfondrat,
la civilització hel·lènica-romana quedava
rota, les cendres pel ^{relaxament} ~~raïment~~ dels
^{barbars} ~~barbars~~ que, com un torrent, s'arribava

heredes de
 ren les terres ~~que guardaven~~ la cultura
 antiga. D'aquell ~~esos~~ ^{que} ~~monestres~~ ^{l'anima del}, el cris-
 tianisme en feu surgen la civilització
 moderna. Altra volta el fiat lux
 potent de Déu ordena; i enllumena
 i dona forma racional a tota cosa.

Aquells temps foren d'ardidesa i jo-
 ventut, de fe i entusiasme; la sang ver-
 ge exaltava el cor i la imaginació; l'i-
 deal cristià feia generos i enardia tot
 esperit. Tot els homes eren infants;
 com nais, tot no creien; com nois, tot
 tenien. Sam de tot saberho; amb tota
 força estimaven i odiaven; era
 allò una onada de vi generos, d'em-
 penta irresistible. Les llengües noves
 geminaven i treien explet; la esclavi-
 tud, ignominia del temps antic, queda-
 va vençuda pel crit de llibertat
 del Crist Rei sobre dels homes.

L'art flori llavors amb una sponta-
 neïtat mai vista, com floreix la
 branca jove per la plenitud de
 java, en primavera. L'art era

L'escuma que vessava de la
 vida. Seure model ni clasicisme,
 l'artista cantava lo que tothom sen-
 tia. La pietat i la valentia ^{es} ~~era~~ daren
 les mans en les espases epiques.
 Allò era ^(natural) canturia d'aquella dins
 de una vella verge. La múnica
 de aquella època era el cant popular
 per ~~es~~ ^{es} elència, perquè tot i tothom can-
 tava per necessitat la mateixa cançó
 que el mateix sentiment exuberant
 dictava. Guerrers i pagesos, monjos
 i hermitans ~~explaiaven~~ ^{explaiaven} l'ideal
 amb candidesa. Cants de guerra i cants
 de pietat, ~~la~~ la cançó amorosa i la
 dansa rítmica i les petites melodies
 des dels monestirs romànics reien
 a la llum de la bellesa fosca.

Mes vingueren les gerarquies que
 organitzaren el feudalisme; i'enllei-

10
rà una aristocràcia del poder que
porta costums més refinats, en pa-
lars i castells ^{encimats} ~~encimallats~~; i ella
vaig unguir el cant de ~~la cort~~ la
cort de trobaires i trobadors.
Wagueren normes pel ben dir
i pel ben cantar i en les robes
folgades de les dames cortellanes, l'art
~~es~~ decandi' tot perfilant i amorosint
les seues formes. Mes en les valls,
carrers i places, on l'aire corria
i el sol es calfa, els joglars fien
rotllo, ^(al rí de la chala) cantant les gestes dels herais
i els miracles dels sants més ve-
rerats de la comarca, ~~continuant el cant~~
~~tradicional~~

Des trobadors provençals i catalans,
des trobaires del Nord de França, gran
n'han quedat dictats i fins tonades
que'ns han llegat ~~per~~ les seues
inspiracions, però del cant ~~del cant~~
primitiu, ^(del seu perfil) que el poble guardava a

la veu dels jàglars, no en ^{reliquia} sapíem
 res més ^{qualque} for per ~~alguna~~ ^{reliquia} ~~reliquia~~
 que 'ls mateixos Trobadors, en han
 deixat en trobe^{re} ^{en les quals} ~~que~~ la inq^{ui}
 ració n'incera ~~per~~ ^{porta} ~~encomanada~~ la
 preson de les dèus primeres.

Au dels nostres primers trobadors, En
 Guillem de Bergadà, per a donar
 més popularitat a uns seus versos,
 dir, que 'ls ha ^{comportat} ~~fet~~ en tonada
 feta "aïm, que pesta pausada =
For el cloquer de Vich"; i molt
 dels versos de dit extremaliat
 trobador porten una espontaneïtat
 i frescor, que allunquantse del estil
 trobadorer, recorden les ^{formes} ~~maneres~~
 franques de la poesia popular.

! Mes ^{aquella} ~~les tonades~~ d'aquelles Tonades
 antigues catalanes, eren les mateixes
 que ^{arribat} ~~han perdurat~~ fins als nostres dies?
~~Se veu que si,~~ Cosa impossible de con-

testar és aquesta, ja que us falten sovint
 ment que us proxim; però jo crec
 que'ls tipus ~~tipus~~ melòdics essencials,
 més característics, han permanen-
 cut en el fons de la tradició de
 nostre poble.

La Catalunya mitj^{ieval} for-
 mava una sola civilització amb
 terres provençals; la nostra llengua
 és una branca de la llengua d'Occ
 de la Gàlia meridional; en el poema
 del Cid als catalans ~~seus~~ anomena
francs, diferenciànt-los ~~del~~ així
 de la Espanya occidental; amb l'a-
 juda dels reis francs ~~baterem~~ ^{batrem} la
 gent mora del nostre territori; l'art
 dels trobadors entrà en terra catalana
 passant pel Rosselló. Així, si trobem
 una ~~bonica~~ cançó autèntica d'aquell
 temps i de les terres germanes
 nostres en servirà d'exemple
 de com s'estil de la cançó nos-
 tra perdura a través les centúries.

Escalten una ballada provençal
del segle XII que pel llenguatge pel
20^m i pel seu forma té notable
valor de cançó nostra:

A l'entrada del tems clar, eya
Per joia recomençar eya
E per gelos irritar eya
Vol la regina mostrar
M'el'es si amorosa.
Alavi, alavia, jelos,
Lassar nos, lassar nos
Ballar entre nos, entre nos.

En el segle XIII la cançó catalana, la expansió lírica popular, devia ésser esplèndida. L'alt rei En Jaume havia fet de Catalunya la nació més gloriosa d'aquell temps, veritat. Els joglars eren remunerats i afalagats per grans senyors. Les relacions entre l'aristocràcia i els joglars devien a voltejar de la mides prudentes, essent els

14
música popular de costums no
pare edificants. El gran rei, en
1234 prohibeix fer presents a
joglars i joglaires i que aquests
usin franqueres amb dames
i cavallers. En els exercit con-
queridors ~~que els~~ de Mallorca i València
no hi mancaven joglars que ^{en} fessin
l'alegria dels nostres guerrers;
per lo que, en el repartiment
de la terra conquerida, també
ells hi tenien part. No cal dir
si noble i joglars compartien,
i com la cançó devia veure una
nova la cançó epica.

El nostre excel·lent Ramon Llull, el gran
mestre, prou ^{se'm} tenia plau de la influen-
cia joglaresca en el poble, i de la
orientació baixa que havia pres en son
temps l'art joglaresc i de la seva
influència en la gent noble i plebeia.
En son tractat ~~llibre~~ Llibre de Contemplació ex-
alta dirigint-se a Deus, pare celestial

en lo qual estota sauetat e tota reueren-
cia e tota gloria e tota benedicció!

“La art, Senyer, de juglaria comen-
 ça en vos a loar e en vos a beneir:
 e per això foren atrobatz estruments
 e voltes e lays e sons novells, ab
 que hom se alegrís en vos. Mas ve
 gous que nosaltres veem ara, Senyer,
 en nostre temps tota ^{la} art de juglaria
 s'es mudada; car los homes qui
 sentremeten de sonar estruments,
~~ni no fan versos ni can~~ e de ba-
 llar e de trobar, no canten ni no
 sonen los estruments, ni no fan
 versos ni cançons sino de luxu-
 ria e de vanitat d'aquest món.”

Mestre Ramon s'esglaià de veure
 avar juglars com a folls, e sent
 semblant d'oradura, i recordant
 que ell en sa primera jòventut, tan-
 bé havia estat mal ^{ha} juglar i fols
 llador, ja que Déu, l'esguardant amb

ulls piadors plens de misericòrdia,
 propra en avant, ésser veritader
 iuglar, en donar laor veritadera
 de son Senyor Déu. I així ell

Ja espars, i cant per a lloar ~~son~~
 Déu i per a escampar pel poble
 sa follia d'amor a la veritat i
 els cançons que ell havia trobat
 per a convertir als petx de cor, als
 heretges i escèptics de son temps. —

Escolten una ~~esposa~~ ^{esposa} del mór
 alt idealista que ha tingut Catalunya,
 de l'ànima més ^{del jojar de Déu,} prenta d'amor a la
 divinitat ^{del} beat Ramon Gual:

De mentre Jern-Christ en la creu pendia,
 En altz crits crida que gran sed havia,
 Car tota humilitat de son cors exia,
 En sauch e' en suor e' per villania;
 Beuratje molt amara que sed no'n havia
 De mitja e' de fel vinagre on metia
 En la me boca, que mal no desia,
 Boca dolça d'amor e' qui no mentia.
 Ah, apa inarrida! ¿com tanta aygua sia,
 Que és açò que mion fill pusant lo volia
 No'n pogué gens haver pus creada l'havia?
 Frista fui quant no li'n pogui dar a quell dia!

De la tonada popular catalana del segle
 XIII no en sabem per document escrit
^{que'ns} ~~per~~ en donqui mostra però en
 terra de França hi ha un cas
 que cal ~~sempre~~ recordar per a de-
 mostrar que en ^{països} ~~països~~ llatins
 la vena de la melodia del po-
 ble seguia fresca i abundosa
 en gràcia i espontaneïtat. Adam
 de la Halle trobava jocs
 com poeta i ~~musici~~, en ses obres
 musicals demostren seguir els en-
 caparraments propis d'aquella è-
 poca: en ^{cançons} ~~cançons~~ en una pesse ^{escènica} ~~te-~~
^{Les Jeux de Robin et Marion}
~~ti~~ ~~que~~ ~~les~~ ~~franceses~~ consideren
 com la seva primera òpera còmica,
 les melodies guarden tanta frescor
 i gentileria, que'ls crítics moderns
 no dubten en considerarles com
expecimens de la melodia popular
 d'aquells llunyan temps. Escollten
~~una portolat etc.~~

Excolten fragments d'aquesta pas-
toral

L'argument d'aquesta pastoral
ha perdurat durant les centúries,
en el cant del poble, i consta que l'
mateix Adam de la Halle no féu
grans que ^{donar} (desenvoltament i
forma representable al'assumpt
ja estimat dels seus contempor-
anis. És l'idili de la pastoral
fidel a son estimat pastor, un
gran senyor, amb amoretos no ben
intencionats, assembla els
amors camperols, però la fidelitat
de la gentil minyona surt triom-
fanta dels apalacs maletrucs.

Tota la múnica no és res més que ^{una serie}
de cançons ~~per~~ alternant amb el diàleg
escènic. La cançó primera, que
fa de preludi a l'obra, expressa els
passions de Marion:

Ex. 2 / (Robin m' aime, Robin m'a)

Al galantero del cuader la postura
Expon con el moro de con estirado.

Esculten una cançó de ple air⁺
que canten la pastoreta ^{i el cavaller} prentres
^{aquest} ~~cavaller~~ i allunya pel bosc,
~~se correghut del menysmen rebat~~
Recordant la gentileza de la
coruperola.

(Francis - Lerino?)

Ex: 3

Qui diria que aquests cants tenen
set centúries? No és veritat que
tenen la frescor de punta acabada
de callir? ^{Les melodies d'aquesta classe} No són una mostra
de que'l cant popular ~~guarda un~~
~~mateix~~ és el mateix sempre i perdura
igual per tota la modes i corrents pasat-
jeres del cant art aristocràtic?

Del segle XIV tenim proves ben segures
de la vida plena que la cançó del poble
tenia. El ^(gran) mestre Milià i Fontanals, la
nostra guia lluminosa en aquest petit
record de nostre cont popular, retreu
una escena, referida per nostre rei Pere
IV, el Cerimoniós, en sa pròpia crò-
nica, en la qual hi surt una cançó
que hi desenvolupa un paper còmic-trà-
gic. Després de contar el rei, com,
~~després de~~ calmada la ^{rebel·lió} ~~rebel·lió~~ de
València, havia perdorat als ~~culpables~~
culpables, enumera els que ~~de la~~
~~guerra~~ ~~quedaven~~ fora de la
gràcia: i especialment anomena
un ~~tal~~ tal Gonsalbo, barber
d'ofici, la qual insolent fami-
liaritat amb ell i amb la reina
havia abans referit.

En la crònica:

Entre los quals hi ha un barber
qui havia nom Gonsalbo, ab quatre CCC
homen de nos secaces, vench ballar ab
trompes e ab tabals al nostre real, e
volguessen o no haquem a ballar ab ell
Nos e la Reina. E lo dit Gonsalbo mere

en mitj de Nos y de la Reyna e dix a
questa cançó:

Mal aja qui s'en yrá

Eucara ni encara ...

e Nos dignemli, com haquem donada
la sentència: - Vos nos digues l'altre
jorn com vingues ballar al nostre
real tal causó, so es:

Mal aja qui s'en yrá

Eucara ni encara ...

a la qual causó lavors no us
volquem respondre, mas ara res-
pondremus:

E qui no us resregará

~~Eucara ni encara~~

Jusara e jusara))

Mestre Mila' considera aquesta una
mostra, encara que escaña, de vera can-
çó lírica popular.

De les tonades de aquella época n' ^{que'n} qu'era
teniam una bella mostra ben autèntica
i característica. Ja havem dit com el

Mei En fauame va haver de posar lí-
 mits a les relacions entre els jòfars
 i les dones i cavallers. En tota la
^{edat} ~~edat~~ mitjana, els Concilis eclesiàstics
 havien prohibit ~~la~~ entrada dels canty
 profans en les esglésies i cementiris.
 En el monestir de Montserrat,
 en la gran aglomeracion dels pere-
 grinatges, també el cant lliure
 del poble devia alegrarse un poc
 massa quan els bons freres varen
~~sempre~~ apropiàr lletres piadoses a ton-
 des populars perquè la llicència
 no ofensgué la devocí. No obstant,
~~no tots aquells canty són genuinament~~
~~En un còdic, que sortosament se guar~~
~~da a Montserrat en el sant monestir,~~
 aquests canty es troben en un còdice
 que sortosament es guarda en el
 sant Monestir. No obstant, no tots
 les composicions són genuinament
 populars. Hi ha les escrigué, a voltes
 junt amb el gust i les maneres del poble

hi ~~se~~ seu sentit ^(propri) con art més 20 bis
elegant i aristocràtic. De aquesta ~~la~~
~~la~~ fusió en sentiren una ^{Bella} mon-
tra amb el violai Imperaintz
de la ciutat ioyosa la melodia
del qual ~~posseix~~ ^{posseix} una suavitat i ~~de~~
distinció. ~~supremes~~ ^{supremes}.

Exemple 4

4/ ~~Imperaintz de la ciutat ioyosa~~

La cançó que avui encara viu en
 nostres ⁱⁿmontanyes i en nostres ^{vilatges} ~~villat-~~
~~ges~~, recordada amb amor per les bones
 velletes i gaire bé menyspreada pel
 jovent que's deixa seduir per les can-
 tarelles xatacanes, vulgars i ansmals
 dels cafè-concerts i cinés ciutadans, és
 quasi la mateixa cançó dels segles XV i XVI,
 e al menys en guarda ~~no~~ solament
 i no solament en guarda sovint els ~~anims~~
 arguments sinó que'n té també la
 mateixa forma i idèntic estil. En
 aquella època ~~hi~~ esclata una floració
 vigorosa de lirisme popular. Mentre
 en les altres esferes intel·lectuals el Renaixement
 polia la forma i subtilitzava el
 pensament; mentre els savis i els artistes
 tomaven entusiasmats a la cultura grega
 i ~~grec~~ ~~clàssica~~ ~~clàssica~~ clàssica, gorgant-se en
 una elegància comprometedora de
 la sinceritat, i de la humilitat i pau-
 gres cristians; mentre el gran món
 renejava de la edat mitjana i festeja-
 va embadalit ~~el~~ antic paganism; en

La capa anònima del poble ^{renaixença} ~~surgia~~
 com per miracle. ~~Per el poble~~ ~~tenia~~
 sent la cangi heressa de la edat
 mitjana, franca, natural, sincera,
 valent per la plenitud de la inspiració, per
 la gràcia de la ingenuïtat, i - perquè no dir
~~ho?~~ per la gràcia de la incultura. No és
 veritat, que una ~~verba~~ paraula graciosa d'un
 infant, ens mou dins nostre un plaer
 més pur, un no se' què que'ns en-
 canta ~~de~~ una manera indefinible,
 com mai fa la paraula completa
 i profunda ~~de~~ un savi o ~~de~~ ^{un} gran ar-
 tista?

Pera mi, aquella rebrotada del
 cant ~~del poble~~ ^{popular} fou com la vess
 de la edat mitjana, que ^{redreça} ~~en el poble~~
~~on el poble~~ ~~existia~~ ~~protestant~~ clamant con-
 tra' el menyspreu i infidelitat dels
 altres gerarquies intel·lectuals. I com ~~per~~
 Catalunya l'experit ^{migra} ~~migra~~ el quar-
 d'ava potent en ses estranges! En les
 seves personalitats més altes, quan el
 Renaixement en terres frontereres domina-
 va en tots els experits més cultes, en

nostra terra teníem un Sant Vicent
 Fener qui portava el foc de Déu en
 tots els esperits parlant amb força
 i enxilleria la llengua del poble sen-
 ti elegàncies; teníem l'altíssim
 poeta Ausiàs Marc que ^{profund} enlaira el
~~profund~~ sentir amb el ~~profund~~ ^{profund}
 pensament ~~que~~ que informa i
 regella tota la intel·lectualitat ~~univa~~
^{universal}, ~~la filosofia de St. Jomès~~

Si en aquella època, doncs, la
 cançó popular floria esclatant en ^{països} països
 on la nova dèria prenia ^{cor} ~~cor~~ i àni-
 mes, en Catalunya ^{la} ~~la~~ ^{ditxa} ~~sentia~~ ^{cançó}
~~cosa pròpia~~ era la realització del
 més profund sentir de raça. Perquè
 la força de nosaltres, els catalans, con-
 sisteix en aquesta franquesa, en aque-
 sta claretat, un poc feréstega davega-
 des, però tan lleal i sincera; aquest
 parlar clat i català, que quan el volem
 expressar amb orípells forasters

No fem amb tant poca trassa que
 sembla ^{fem} comèdia (~~basista~~); que quan la
 tanta sinceritat no ens acompanya ens
 quedem sense la flama de la gràcia.
 La mentida en altres temperaments de
 roça té avaluat una elegància ben
 reductora; en novells, no encarna
 i fa gangots.

No és ~~aportat~~ en aquest lloc ~~per~~
 manem de retindre, explicar les influèn-
 cies que la canció catalana ha re-
 but de ^{països} altres ~~països~~. Aquesta canció
 és com el germen de una planta
 que, valent pel'aire, allí on
 cau gèmina i regora el ter-
 rer, el sol i l'aire, creix, floreix
 i grana. En totes les coses de
 aquest món para lo mateix; diu-
 te la gran varietat, tot es resol
 en la magna simplicitat de la
 unitat primera. Però com que els

homs com petits, verament no més
a gaire el ventut de lo que tenim
aprop nostre i si entenem, compre-
nem i sentim lo que és molt lluny
i es crida en l'horitzó lluminós,
és per la potencia més íntima,
per la força de lo que forma
els fons de nostre ésser, és per me-
di de la canal dels amors i a
limitat de lo ^{que és} ~~que és~~ volta. L'arbre
que més amunt del cel i en
fila és el que més al fons de
la Terra arrela.

Desquenta, doncs, aque-
ta vincitat de la nostra cançó; re-
cordem-la la tonada de nostres m^uns
fanges, de nostres vells; de
la cambra íntima de la mare
grouxant el filllet; de la noia
enamorada que explota la dolcesa
del ventut amb la mel ^{del} ~~del~~ sopor

melòdic; aquella tonada que^{us}
 farà tornar com ningú, senzill,
 com un portar, ^(i avig en l'ajunt) que^{us} donaria^{la}
 l'alegra d'un doll d'aigua sal-
 tant còrrer, avall, la melangia
 de' un cant d'auell ^{encoractat}.
 Que^{us} portarà l'accent de la mare,
 gran, petita, exfibrada per malaltia,
 ella tot plorant cantava per ador-
^{ment} ~~ment~~ tot temeraria apròpet del
 cor amb aquella escafreta, aq, tan
~~clima~~ mangara! Oh cançó que in-
 fants infant, veina aquí amb no-
 saltar per a^{que} tot ~~ap~~ ^{esiguelm}
~~ap~~ com gloriats, de' una mateixa
 mare; com infants, ^{de' un} ~~de' un~~ mateix re-
 ialme venturós; on no hi ha reuys,
 ni reuys, ni rics ni pobres, uns
 volament esperits encarnats amb joia
^{innocenta} ~~innocenta~~ de bellesa.

A dalt de les muntanyes, de bon
matí, quan el sol comença a deixar
d'air tota cosa, el cel s'enueén càndida-
ment; l'aire fres porta els sentors
de l'herba florit; l'esperit de l'home
pren una alegria lleugera, pura,
fambé matinal, que dona ganes
de cantar escarint els aucells
que dalt les branques dinen la
seua oració al Déu de la natura.

L'aurora clara va creixent; tot s'en-
ueén de claror. El pastor desencorçat
obra la clau del reumat; les ovelles a
pilotes ven passant davant d'ell
emparades pels ^{grosses} ~~grosses~~ amb (mors),
de llop; el reumat ~~se veu~~ ^{es veu} estenent
amplament per un camp verdejant
i florit; i canta l' pastor la seua
cançó, la cançó de les muntanyes
altas i dels camps solitaris; ^{que'm} ~~que'm~~
porta tota la seua serenar i voluntat

alegria. Canta 'l pastor —

Una matinalada
 'sent el sol eixit
 'joqu la remada
 per un camp florit.

(Exemple)

5-~~1000~~
 Les muntanyes, i el temps para quiet,
 Com adorant les miravelles de la
 natura. El pastor no 'u sab per res
 dels misteris que 'l reboten; vigila les ore
 lles; i tu per ci, Tu per llà, i atia el
 goig qui s'apavila la més endorera
 da i llunyanes; pensa en la vila al
 diumenge, on veu la enamorada; i conta;
 i la seva torrada, dona tot el misteri
 plaent i zere, del loc i de l'hora;
 és com la veu d'un auell amb ànima
 humana.

El pastor et Ex: 6

El pastor és el ricter contemplatiu
de la natura; la seva feina és quieta
i la seva mirada està aversada als espais
amplis i lluminosos; així els seus can-
çons volen ésser plaïdes i serenes.
Però dins el bosc, en l'alzinar, tro-
barem l'home boquerol amb
tonades més mogudes, amb cançons
que porten aires de més baixa natura.

La seva barraca és feta de branques
ben atopades^{ei}, i allí dins hi ~~hi~~^{te'l} ja
i la minestria i ~~tot~~ el seu ~~quiere~~^{quiere} ser-
vei per llarga temporada.

bran fo en coneixí un qu'era un
(~~for~~) cantador. La seva veu no era gaire
sonora; era aspraxi ^{ley, bequides} pasada. ~~La seva~~
~~forter~~ ^{forter} ~~present~~ n'havien mort el llastre; però
així els seus cançons farien una os-
por relativament que a mi em do-
nava plaer. al mitj del bosc ombinat, prop
al munt de l'alzinar que deuenia

carbó, baix l'acció del foc ardent.

No us pensen, per ço, que'l boquerol
no tingui, en certs moments, l'austeritat
que'l bon ombriu encarna als es-
perits renzills. Escolten la seva cançó
que entona tot destralejant l'alzinar
o tot preparant l'encesa de la llenya
apilolada: ell quan està a la feina
no té altra talia, i fins menyspre~~ha~~
les moixaines de tals rimetes, que havent
perdut el camí li demanen el corriol
per a sortir^{ne}.

Ex: 7
[Cançó del carboner]

Mon rústec amic sabia un vastíssim
repertori de cançons; però totes les torades,
en sa gorja, devenien torques amb una
rusticitat tota primitiva. Que la cançó po-
pular té'l do de perdre natura graciosa
segons qui la canta; així és aïrosa i
gentil en la portora galana, plora plà-

cidament en cor jove enamorat, té
 tot un misteri arcaic en la veu prima
 de la velleja amoradissa dels temps
 florits de joventut; és quieta, co-
 leume i devota en els aplecs dels
 hermitatges. És com la gràcia de
 Déu, que's conforma i pren na-
 tura regon ~~en~~ qui la reb i n'és
 digne. Juncs tots els ^{tonades} ~~cançons~~ del
 bosquerol carboner ~~parlen~~ una
 rusticitat ~~exta~~ tota primitiva forren
 els cançons, llegendes, de costums
 o ~~anècdotes~~ de galanteries juvenils.
 Però ell no era solament intèrpret[†], sinó
 que també era autor. Un dia'm
 digué: Val que n'icanti una de
 meua? Com que tots els que tenim
 la deïa de les cançons sabem qu'és
 cosa de la velleja i tot tenim l'ex-
 gència de creure[†] que ~~se'n~~ ^{se'n}ha acabat
 la florida, i per això anitem a arreplegar

les que encara viuen, ja poden pen-
sar si' vaig escoltar amb afany la
cançó del meu amic. ~~I' ara~~
~~si' en ben senyall i no per de gran interès,~~
~~per la tonada.~~ La cançó li havia son-
tit ~~formant~~ de' una bienada. Escolten
aquesta tonada que té més forta alegria
que tantes aires ~~de dansa~~ decadents de la
dansa moderna de nostres valors
ciutadans;

(La Cançó d'En Sidro)

La majoria de les cançons que cantava
En Sidro eren cançons, cançons de
costums i moltes d'elles de galan-
teigs d'enamorats. És aquest un
gènere de gran valor indígena,
ja que, generalment són flors
no importades d'altres regions, com
passa amb les ^{romancesques} romanceses nano-
tines, i són el reflex fidel del
poble humil que les ha dictades.
Són la crònica viuenta i sincera de
les aficions, ironies i dèries del

en esplai i de platxèria. Notats
 aquestes composicions són immacu-
 lades de moralitat, ni el llenguat-
 ge és prou discret en les situacions
 rellicoses; elles dinen les cores clares
 i sense enfemismes; però hi no
 se' n' és ^{per} la tonada que les purifica,
 o ^{per} la matèria ~~ingenuitat~~ ^{dictada} paraula in-
 genuitat amb que són ~~fectades~~ ^{dictades}, que
~~en l'aire~~ canten fins dels llavis
 de 'una donzella, no escandalit-
 zen ni espanten. En cançons,
 com trobem més malicioses
 i fins pecaminoses certes mi-
 rades i ^{mitges} ~~mitges~~ paraules fines de
~~molta~~ ^{gent} ~~moltes~~ ~~salons~~ ciutadanes culte.

De tates maneres, la generalitat
 de nostres cançons populars de costums
 i galanteigs són prou ^{innocentes} ~~innocentes~~
 dins la gentileria, però no alarmar

i donar plaer als ~~les~~ esperits ~~de~~
~~sentiments~~ més auster, i delicats.

En Jidis em canta una cançó de
 galanteig tant ~~ex~~ixerida, de'una o-
 legría tant franca i diestra de sena res-
 ticitat que nall que la sentiu. El
 festejador canta que perant-el cordar
 el calcor, la guitarra n'ha quarri-
da i ~~per~~ ^{se'n} va cantant sonant a
donar un ton per vila.

L'amoreta ho ha sentit

I en ventana n'ha sentida

- Mui és aquest jovevet

Mue'n gasta tanta alegrí'a?

- Vostreu servidor senyora.

Per vos pero nit i dia.

De la finestra al caner les amoretes sal-
 taven llenzures, i ella din al galant
 festejador:

"Bon home parlen més baix
 que mon pare ho sentiria."

"Tornen demà* al dematí
tres hores abans de dia."

Mer no us pensen que ^{en} ~~de~~ aquesta
entrevista els joves es decondisen d'a-
mor, ni pensarien, com Tristany
i Isolde en la unió eterna des-
prés del morir;

"L' un s'assen en un banc
L'altre ven a la cadira.

Ella s'en menja un capó
I ell s'en menja una gallina."

"Fentint aquestes raons
Arriba la punta de dia.

Love ven abans d' anar
que'l ^{men} pare aniharia."

"El primer que va trobar
Va ser el pare de la nina.
— D'on veniu bon jove net
Tan matí ni amen per veila?"

- Vine d'aquí mes avallet
 De focane les matines
 - De quin convent ne veniu
 Que no l'as ne pas rentides?
 - Rentides o no rentides,
 Jo vine de focà matines.
 - Lira qu'et toc joveuet
~~La cançó~~ Veniu de la meua filla
 - Si per cert bon cavaller
 Per muller i la valdria.
 - Si per muller la volem
 Per muller us la daria !!

J així acaba la cançó.
 (Exemple) & Pensant-me cordae ch calson, &
 Deixant l'ubasa del hoc, no destor-
 bant al carbonerat amb mès cançons,
 Que pren seina^{te} amb son treball, continua
 a la llum oberta sobre el prat florit,
 i veurem una caseta pasesimola,
 forca, de color de pa moreno, amb l'hort
 mès avallet, prop el xipoll d'un
 rec, noulit. Allí farem coneixença

amb la pubilleta que alegria amb
 vos cantis la casa i vos encontorn.
 Es moreneta pel rol que la toca a tot
 tothora, de la casa a la font, de la
 font a la vila. Les cançons són a-
 clarides com per un raig de sol;
 a voltes semblen repitides de
 floriol, a voltes tenen certa-
 melangia. Canta ella també de
 l'amor, però la seva tonada porta
 més clari i més lleugera, més
 flexible, i té una gràcia que
 enamora. Sab tonades que con-
 vidan a dansar, que tenen passades
 d'aucell i presons de matineda.

Exulten com canta

[Les Vines de Cerdanya]

Ex: 10

A n'ella també se l'hi encomana
 la quietut poètica de les muntanyes,
 vent ^{tanys} la calma de les altures; però
 en ella ~~no~~ resal en un ritme
 més grouador que en la ~~veu~~ ma-
 terial del pastor, i en la tornada
 no deixa de recordar els seus amors.
 El cant del home ^{del, cims muntanyes} ~~de la muntanya~~ és
 més contemplatiu; en el cor de
 la noia ^{del, cims altures} ~~muntanya~~, la natura
 li mou els records ^{d'} intims ^{de les} que
^{aficions més fonder}
~~conserva en el cor:~~

11 alegrat alegrat mon cor zelori
 Que'l que jo aiuro, no es aquí encare
 alegrat alegrat mon cor zelori
 Que'l que jo aiuro no es aquí.

La Fontalina ~~Ex. 11~~

En els aplecs que anualment
~~se~~^{es} celebren en la hermita que està
 penjada com un nin al cim
 d'un cingle, després de la
 funció religiosa ~~se~~^{es} balla en ~~la~~
 l'era més pròxima; i quan no hi
 ha el músic muntanyenc que
 resca més que toca el violí son-
 nant algun aire de polca o d'ame-
 ricana que en les mans del ~~per-~~
~~cell~~ artista esdevé amb caríent
 de rusticilat primitiu, llavors
 el jovent entona qualche cançó
 que porta ~~el~~^{el} ritme de ballet
 fins de la vellúria, que serveix
 per a arrencar una dansa
 que recorda els temps en els quals
~~per a~~ el ball era un gest rit-
 mat de cortesia, un galanteig
 discret i honest de la jèn-
 tut; no com ara, que el dan-
 sar ofèn els ulls i el sentiment
 moral de qui guarda el sentiment

40

Artista del decor i la decència.
Doncs, si no hi ha violí, ni floriol
del portor, que no ha pogut deixar
les remades abandonades ^{portants} en els
verbeis, llavors ^{enten} ~~sentiran~~ cançons-
ballets com aquesta que sentiren,
que alegra el cor i fa ~~llangues~~
amar lleugers els peus dança-
dors:

La Mermora Antònia Ex: 12

Formant del aplec no hi poden
per ~~ser~~ mancar cantades.

L'alegria del jovent s'exalta
i no és cas de acabar prompte, que'l
dilet i la joventut ~~per bona~~
~~setla~~ companyia bona. Qu'hi for-
ma un altre chor amb cantar
alegrí, joivís, que porta aires de
jac de gemecs. Al seu ¹⁰ ~~ass~~ antic,

els més vells de l'aplec, al record
de la tonada (~~de la~~) esten
el cor jove, i comen^{cen}~~ça~~ a dansar
amb aquella parimònia i grave-
tat que eraven en les platxeries
les gent verament cristianes de
l'avior:

Les Nines de Erdanga
(versió de Lladell)

Ex.
13

El text d'aquesta cançó és ^{una variant} ~~el mateix~~
de' una altra que havem cantat anterior-
ment. És que'l poble usa àl-
liment de tonades i poemes, per lo que
escassa és la cançó que no estrobi amb
diferents tonades i escassa la melodia
que no s'apreciï per diferents poemes.
Cal observar de totes maneres que és
molt més ric el nostre tresor me-
lòdic que'l poètic; ~~el tipus~~ la me-
lodia catalana és exuberant de formes

¶ 11 fan petitet maridet m'heu dot
que la geladeta se m'el menja

fan petitet maridet m'heu dot
que la geladeta se m'el'na menjat. 11

¶ ~~El~~ ~~Contrabandista~~

Ex = 14

El ninzou que van danera per
unint una altra colla, responen
amb un cant de més vigoria;
amb ~~la canço~~ ~~la canço~~ El Contrabandista, per
exemple; la melodia de la qual és
la mateixa que la del "Cant dels
auells". Mes, jòh poder de transfor-
mació del cant del poble! l'encé-
rador cant de Nadal en El Con-
trabandista, i ha tornat cant de
ritme, vigorós ~~vigorós~~, llíure i fort, dels homes
avesats als perills ~~aventures~~ de
la vida aventurera pels cims i via-
rangs de les muntanyes fronterises.

¶ Cant del Contrabandista

Ex = 15

Del galanteigs de les ballades i aplecs,
~~se~~ i en surten enamoraments
 també donen desenganys i gelosies.
 Per coⁿ quan les colles de retorn
 a poblets i masies s'han desfet,
 i cada ~~persona~~ tresca pel seu camí,
 sentiren la queixa d'algun
 cor enamorat que s'esplaia
 en un cant melangios que
 en el la solitud de la muntanya
 ressona voluminosa i tristament.

Els cors dels joves tant aviat rimen
 com ploren; la sensibilitat n'és
 fina i subtil i com la ~~del~~ tendre
~~sensible~~ com ~~el~~ ^{que verdeja en primavera.}
 branquillo ~~d'un~~ arbre; així
 les cançons refilen o es plangen
~~reben~~ com les il·lusions ^{sentimentals} de la joventut
 florida

§ El mal del amor

Ex: 16 /

Acostant-nos a la maria, sentim el
 ritme gouxador d'un bre^{ss}ol i
 una veu clara i amorosa que
 canta la cançó més pura dels
 amors terrenals. És la cançó de la
 tendresa, és el cant del goig més
 profund; és una rosada de consol
 el sentir-lo! Mare i filllet, quins noms
 més dolços! El filllet dorm i la mare vet-
 lla en la quietud de la cambra; i
 si l'infant obre^e les parpelles, la
 mareta obre^e quietament els llavis
 i surt la melodia, la melodia
 tota humida d'amorositat. I com
 un estel desperta un altre estel en
 la ^{vesprada} ~~nit~~ ^{estrellada}, els penaments purs
 i amorits ~~de la mare~~ despertan^e en
 son cor el record de lo més tendre
 i bell que en la terra ha florit: la
 Mare de Déu i l'infant Veru^{el}et. Non non

non-neta, La Mare de Dén, quanters
xigneta, anava a costura, a apendre de
letra, amb son coxinet i la cistelleta

Non-non non-neta. L'angel n'hi va
entrà per la finestra — Dén vos
guard Maria - de gracia son ple
na. Non-non-neta ^{canço} La mare grom
xa i canta i el fillet no dorm encara;
ni es tant dolça la canço! ~~En~~ L'an
gel de la guarda romia dolçament
en la quietut amorosa de la
cambrà. Els ulls del l'enfant dema
nen més cançons a la mare i ella
canta encara; La Mare de Dén,
lo seu Fill volcava - mentre està volcant,
cançons ni cantava. La mareta veia
veï el fillet romient i el seu cor
sent una dolçera la gràcia del'a
mor encara creix en ses entranges;
li sembla l' mateix seure ajegut

en el pessebre, voltat d'àngels i por-
tors; i son cant creix amorós amb
dolcesa infinita. És un cant de terra
i cel, és tendresa humana divinit-
zada; li ~~alt~~ canta cançons, i la
gloria santa - Fill meu del meu
cor i de la meua ànima

Ex. 18 El Cant de la Verge

Se sent pincladina d'aucell, part de
fora la masia; un raig de sol
va filtrat per un forat de la
finestria; l'infant ja no dormia,
que xerroteja entornant, com buscant
la cantarella. La mare torna a can-
tar, i dins la cambra amorosa
hi neix una simfonia de cançons
i rialles d'infant, de forca dolça
i aclarida, de pincladina d'au-
cell i de ~~la~~ glòria divina. +

La nova cançó és la de la Dida.

i l'infant:

"Don Dalman no vol dormir
Ni en bregol ni en cadira
Lirio a voreta del foc
Q la falda de la dida,

La dida s'és adormida i quan se
desperta troba l'infant cendra viva.
"Valeume Verge Maria" "La dida
baixa al caner i troba la verge Ma-
ria. "Dida tornem al palau no estiguen
tant afligida. Allí trobareu l'infant,
que tot vol ne ha tornant."

§ La dida §

Ex-18 bis

+
Moltes de les nostres cançons, que encara
viven, no deuen a Manos de mare
prop del bregol; i jo crec que a n'a-
questa tanta influència deuen un gran
i l'andor ^{inefables} ~~inimitable~~.

Prop del bregal, revinen la cançons
 a l'escalf del cor de mare, i de la
 cançó recollida del'impet ^{reponen}
 per tota la maria barrejades amb
 la ventor dels camps forta i avui-
 tica. La cançó ^{exp} redreça amb ale-
 gria en l'espiguet ^{expiguet}
~~Sacile~~ ~~perque~~ rabadó, i ^{ixeri-}
 da, fertijadora en la ven fresca
 de la massa que ~~ha~~ sabenta ~~for~~ teja
 per la casa. Mes la guanchadora
 de la cançó arcaica, de la cançó
 llegerdària, de la cançó sonant
 arca: ~~llegenda~~ ^{religiosa} és
 la bona padrina, la que ha brenut
~~l'~~ heren una amo, i renyar
 de la 'hizenda. Es nolla, nolla
 i callada, i la rena para d'el co-
 lor de la' alguns centànars que an-
 breja al portal de la maria. Ella
 és un arxiu de rondalles i cançons

que són l'encant dels moments segons
l'heren i l'encís de la pubilla.
~~que sembla la primera flor del~~
~~temps d'aquí de primavera.~~

Les cançons de l'àvia, moltes
són religioses. ~~perquè son son quasi~~
~~de una fe~~ En son cor i en son
esperit, s'han for^{tes} de tota la vida, en
fe en Déu, l'amor a la llar, a la
casa, a la família i al ferer que ~~els~~
seus avis li deixaren. Una santa
fortitud d'esperit regeix a n'aquella
dona que ~~els records~~ porta l' ~~el~~ record
de les dones dels temps dels primers
patriarques. Ella parla de l'Hostia ^{tant} sempre
i de la Mare de Déu amb ~~amor~~ i res-
pecte i familiaritat amorosa ~~que~~
~~sembla~~ com si a ^{tot hora} ~~tot hora~~ els tin-
gués a prop i en converses íntimes.
Però Maria són també d'aquella fami-
lia; n'és veuen, però en són els

amos, la llum de la caritat, el
 rei del reny i el consol més
 íntim. En aquella bona dona, lo
 sobrenatural hi viu de la manera
 més humanal. Moralties, que encara
 que viquem cristians estem revoltats
~~per~~ ^{per} gent d'un escepticisme més
 o menys vergonzant; que veiem
 respectats i moralties, potser respectem
 a homes que tot ^{no} ^{men} ~~res~~; que parlem
 cristià amb els que ~~culen~~ ^{culen} que
 són cristians i que parlem pagà
 amb els ^{despreocupats} ~~claus~~ i elegants ~~tant~~
~~despreocupats de les bones formes~~
~~socials~~, moralties, a la padrina
 de la maria no la podem en-
 tendre i potser la trobarem
 tant ^{innocenta} ~~ignoranta~~ i supersticiosa que la
 faria somriure. Lo que en ella és
 ar pur de fè sincera i íntima

Aquesta intimitat del sentiment ^{religiós} ~~religiós~~,
 aquesta fè senzilla i profunda, respira
 quietament en les cançons que expli-
 quen la Passió de nostre Senyor Jesucrist.
 El reculliment del'esperit contemplant
 els sufriments més aguts, humaníssims
 i divinals alhora, què non sentit de
 tota culpa l'ànima humana, donen
 a la tonada un ritme volentí,
 breçant un ~~dol~~ plaig melòdic,
^{expressió} de la tristesa del'esperit
 compungit del poble què encara guar-
 da la fè encara de l'avim austera.

Ex-19
 Divins

En la Setmana Santa, en el Dijous i
 Divendres Sant, en moltes poblacions
 de nostra terra es celebren processons
 en les quals el cant indígena ~~religiós~~
 religiós hi entona una sora plaig nòstic.
 La llarga correa dolenta, portant els
 misteris, anava precedida dels ferotges
 armats coman; i ~~levant~~ al pas ritmat

Aquesta dansa religiosa, que ~~son~~ ^{son} ~~pot~~ ^{pot} ~~l'aire~~,
 son ritme indígena, ~~maravellosament~~ ^e maravellosament
 característics i la ~~seu~~ ^{ballar-la} manera de
~~ballada~~ ^{ballar-la} fa creureth ríga ls' arrel
 i origen de la gentil zandana, és
 el monument ~~extraordinari~~ ^{extraordinari} més ex-
 traordinari de tot el nostre folklore,
 i jo crec, fins del folklore ~~universal~~.
 Tota la passió de nostre Genyor hi
 és curiósament cantada amb una
 expressió tant justa, tant vera, tant
 sincera i piadosa, sense perdre la
 vida del ritme noble de la dansa,
 que un ^{al venticho} ~~era~~ ^{al venticho} queda embadalit i
 corpiès d'entusiasme.

~~Al~~ ^{son} ~~ventiren~~ ^{norme} ~~norme~~ ^{norme} un petit
 fragment, com mostra. La execució
 i glorià sincera i glorià del contrapàs
 hauria merexerit tota una conferència.

(Exemple Contrapàs llarg Ex: 21)

Una de les cançons ^{religioses} més ~~tipic~~ ^{rebligioses} i típica que cantava
 la padrina de la masia era la
 de Santa Magdalena. És aquesta cançó
 el model més acabat del gènere. En
 ella la fe ingènua del poble canta
 lo que sap i lo que ^{guarda dins del cor} ~~sab~~ ^{volia} ~~al cor~~ ^{la};
~~va cantant~~; ~~junt~~ diferents episodis ~~de~~
~~diferents episodis~~ de la història evan-
 gèlica ~~sunt~~ amb l'actualitat viuen-
 ta de cada dia, i ^{aplegant amb} ~~de~~ consells i exem-
 ples de vermons que ha escollit en ~~la~~
^{l'església} ~~iglesia~~, en la una cançó on
 tot queda for ~~hermogenent~~ ^{hermogenent} per
 la fe i gràcia de la ingenuïtat.
 Analitzant el text de aquesta cançó amb
 la ^{raó} ~~raó~~ freda de la crítica, s'hi troben
 anacronismes, falsedats històriques, que
 fan rissirre irònicament a l'esperit
^{crític} ~~culte~~; però ^{si un es deixa} ~~deixant~~ portar per
 la inspiració graciosa que s'ha dictada,
 es sent bregat i confortat pel quid divinum
 inefable i incomparable de lo que és el
 ver segell de la cançó del poble.

* Marta, lleva dematè - a sermò se'n è
amada;

Avon tornava de sermò - passa a casa
da germana.

Ia, pentina Magdalen' - amb una
pinta dorada.

" Deu te guard, la Magdalen! " - " Deu te
guard, germana Marta! "

- " Em diries Magdalen' - si has anat
a missa encara? "

- " No hi he anat, germana, no, - ni en
tal cosa no pensava. "

- " Vesthi vesthi Magdalen' - quedari
enamorada,

que'n predica un joveuet, - que fa
la cara d'un angel. "

Com veieu, les ^{dues} ~~elles~~ germanes, Maria
& Marta del'Evangeli, se'ns presenten
en la canço en un medi popular, carola,
però reuneix^{perdreu} el caràcter que la santa història
en ha fiamà. Marta diligent, matiuera,
anant a missa; Magdalena cuidant de sa

gentilera ^{per} a guadar, i lluir en pers-
na. Anar a Mima en temps que feris carria
pel món, ja és cosa ben estranya! però ai-
xi aquests ^{duques} ~~duques~~ dones, el poble les ven més
velles, dins ²⁰⁰ ~~200~~ centum mateixes, i per
així així les canta.

Magdalena, l'exalta en sa vanitat
al rentar a sa germana alabant l'her-
mosura del joveuet vermouaire i
primera ~

i en va adalt - a poraus' les renas-
gales; - Se'n porta los anells d'or, -
les manilles i arrecacles,

I també' lo manto d'or - que per
terra arrossegava;

I la prenda del or fi - al seu
cor se la porava.

Magdalena se'n va - Magdalena

se'n va anant,

Magdalena arriba allí - tota la troua's
porave.

Repareu amb quina veritat queda es-
tampada l'enginy de la dona mundana
per a ferse ven al diví medicari.

Mes ~~misen~~ escolten com quedem
amucades les males arts de la vani-
tosa als mots ~~de feris~~ punyents del
bon feris:

Al primer mot del vermi -
dintre del cor se n'hi entraava;
Al segon mot del vermi - Magdale-
na respirava.

Al ~~tercer~~ mot del vermi -
Magdalena can en barca.

Acabat qu'és lo vermi - Magdale-
na ~~se~~ sen va a casa.

I se n'entren los anells d'or -
les manilles i arracades,
I la preuda del or fi - als seus pen-
se la porava

tota la vanitat i coqueteria, can-
 vençuda i marcida als peus de Jesús.
 El cor de Magdalena queda purificat i
 complangit i ~~sua~~ la flama concupiscen-
 ta esq torna passió pura i santa.

A la porta de la 'sglesia - un penitent
 encontrava: - « Em diries penitent, - lo bon
 Jesús ont anava? »

- « A casa del faritreu, - allí convi-
 dat estava. »

Magdalena se'n vi va, - tota la
 taula's posava.

Amb llàgrimes, del seu ulls - los
 peus de Cristo rentava,

amb los cabells del seu cap -

los peus de Cristo aixugava.

La canci no fa enment de la vera
 unció del vas del perfum ~~refect~~ en
 l'Evangeli que la dona pecadora es canpià
 als peus de Jesús; el record dels ~~seu~~ costums orien-

59

l'esperit de nostre poble;

tal no prenen gaire en ~~canvi~~ ~~mot per mot~~ ~~la nota~~ ~~la tendresa inevitable de~~
Arabi la amorosa expansió de les llàgri-
mes, mullant els peus del Mestre
i els cabells aixuscadors dels plers
corrupcionats.

Bon Jesús, s'en va adonar, - pron-
tament li preguntava: "Que buscos tu,
Magdalen! - que buscos tu per aquí ara?"

- Dueso per aquí Jesús, - si voldria
contenar-me."

- Alsa't, alsa't, Magdalen, - que
ja n'estàs perdonada.

"Però hauria d'anar ret agra -
al desert de la Montanya,

Menjant herbes i fonolls, - allí

la seva vida santa."

Aquí la nostra cançó ens porta el
record de la bella tradició del viatge de
les ~~dues~~ ^{dues} germanes de Betània i altres dei-
xebles del Senyor en terres de Provença. Forta
és avui dia encara la devoció de nostres germans

Se llengua d' ~~hoc~~ al santuari de la
 Santa Bàrbara, on és creença que hi
 feren penitència les ~~dues~~ germanes, Maria
 i Marta.

Mugdalena se n'hi va - al desert de
 la Montanya,

Menjant herbes i fimsos, - allí
 feia vida santa. „

Acabat de les set anys - Mugda
 lena s'en va a casa,

Quan ja n'era a mitj' camí -
 una fonteta encontrava.

Ja ara admirem la fina psicologia de
 nostre poeta popular: la santa penitenta

ab l'ayga d'aquella font, - cara i
 mans s'en rentava:

„ Ay! mans qui us ha vut i us
 ven - qu'estau tan desfigurades. „

Des roble li ha punxat el record dels
 temps en que les mans lluitan fines

i enjoints i n'ha sentit certa
recança:

Ja vent una veu del cel:—

— «Magdalena, n'ets pecada!»

— «Angel meu, si n'he pecat,
penitencia'm n'ia dada!»

Torna, torna altres set anys —
al desert de la Montanya.

Acabat dels set anys —
Magdalena ya vinava.

Los angels li feien llum —
la Verge l'amortellava,

I amb gran cristallina al cel —
Cap al cel se l'enpujaven.

I tots aquests estrofes van enque-
drades pel repàs, que diu piadrosament:

Dalt del cel,
Dalt del cel tinguem posada
Dalt del cel

^{Exemple:}
 Magdalena

Ex: 22

En la nit de Nadal hi ha gran rebo-
 hori en la masia i en tota casa de la
^{entorn}
~~assada~~. La llenya crema flamejant
 en la llar fumada negra, i el foc
 cal i hi ha el nostre pa de cada dia
 també vermelleja per dins, donant gran
 alegria als bailets la farra que'n surt
 tota flaire de les coques que i'hi ma-
 duren per la foguera de xics i grans.
 Vinçhi té tot aquell rit, que i'na
 d'anar a la paròquia, camins a través,
 per celebrar el gran misteri del berret
 entre els homes. No val consell que'l

(Ara i ^{llarg} ~~llarg~~ i ^{de} ~~per~~ la nit no es
 noden ^{graus} les gambals, ~~llargues~~ com
 de dies. Oh quin fred, mare de Déu!
 La neu fa d'argent les muntanyes,
 i la blavor del cel és pura com
 branyida de glòria. Quin pet i
 Quina alegria! Per a anar a ^{exploració} l'iglesia
 i no de baixar fins al fons on por-
 ja el torrent i després pujar, pujar
 fira ^{pel} ~~per~~ el camí podregos que
 malmet pens i espardeges. Però què
 hi fa! lo que troba pesat el ~~divi~~
~~menge mati~~ anant a missa diu-
 menge mati; aquella nit és com llen-
 ger de alegria i rialles. "Lo no sé
 què ho fa," diu el rabalà al pastor, "que
 aquesta nit ~~estic~~ ~~pot~~ ~~tan~~ no tinga ran
 i estigis tant content! - " fros de sà, li

Contesta el jovent pastor, a no ja
 que aquesta nit nostra Senyor ens guar-
 da la remada. Al cim de la collada
 i hi ven la ^{església} ~~la~~ ^{església} amb les portes
 obertes, amb tota esplandent de la
 seu blaucura de la neu per fora
 i de la mística vermella del ~~vis~~
 a tota la nau romànica.

A fora del temple, al costat del
 forar on reposen tota terra amor i
 monjos, herens i pubilles, pastors i por-
 queirals dels temps passats, el jovent
 hi ja gatrara mentres jaia i velllets,
 barretins, a la mà i cogutxets sobre
 el cap, van devotament ~~entrant~~ a la
^{l'església} ~~església~~. Les campanes ^{deu} ~~tril·lejen~~ ^{deu} amb
 so prim i esguerdat com les esquelles
 del pastoriu. Al toc de la mitja nit
 era ja quietud en la plaça i tota la joveualla
 entra en la al sant lloc que queda atapat
 de la ^{aquella hora} ~~la~~ ^{en la} ~~dent~~ ^{de la} ~~montanya~~. Oh quin confort

65
allà dins! com retorna el cos i ^{esperança} ~~confort~~
l'esperit! L'altar major llueix resplan-
dent, i al mitg, davant del sacari, el
X Jeruret romin (amb dos dits ugnant)
enlaire. L'ofici és cantat amb un
rísseu cant pla, ~~de~~ dalt al cor, per
uns padris de veu forta; el rís del
bon rector és acompanyat del xiu-xiu ^{meig}
del rís de les velletes. Mes en l'ofe-
tori i ~~en la~~ esclata l'alegria de la
jovenalla amb cantades i villancets
que brincan per brincar els sentits, por-
tant flaire de muntanya. Sembla ^{com} ~~que~~
i les cantades dels pastors, dels padris
i porqueroles, baixessin dels ~~mons~~
cims de les muntanyes i volessin de
les quintanes, cop als peus del bon
Jeruret barrejats amb la flaire
dels romanins i apígal, i amb el
azust fort de la terra verdejanta.
Es la litúrgia popular, que, al menys en

aquest dia i hora que Déu ~~està~~ la germinant
 net ~~nos~~ de nostra misèria, reclama
 son dret en el temple. Mes la fins
 per ara encara creix al'avançar ^{des de}
~~al'altar~~ ~~la porta~~ la pubilla del mossen quan amb
 les coques encucrades per l'aferta,
 i desde el portal el pastor, amb ~~els~~ ^{dues}
 ovelles, les més hermoses de la pleta
 en un cabidat tot enflocat, prece-
 dit del rabadi te cont amb el fla-
 viol la repilada més airosa! ~~ella~~
~~llançan~~, quina cantada!

Exemple

✱ Fum fum, fum ✱

Ex: 23

Mes ~~callen~~ que callen els cida-
 res, que vol en rial cantar una la
 pastora de Putzelei; i que'n val de
 ben horiques!

Es

cançó dels tres Pastors

Ex: 24

Mes s'acosta el moment ^{sublim} ~~suprem~~
^{en} ~~all~~ que Déu serà carn viva en la mans
 del sacerdot; el mateix lençol que
 tingué per breu la salda de la verge,
 el mateix que coloraren reis i pastors.

~~El~~ Clavos la neu més pura de la
 muntanya, el cor més devot del
 peligrós, la donzella més gentil,
 la appena al ben béis que s'acosta
 del cant de tots els aucells
 voladors de la encantada, perquè
 tota la natura adora son creador.

El Cant dels aucells 8.25

¡ Oh ditxosa nit de Nadal que us
 doneu la ^{innocència} ~~innocència~~ i l'alegria dels
 infants!

No fotes les nits de l'hivern són alegres i benaurades com la nit de Nadal. Quan la neu fa onades i és profunda en les valls i muntanges, quan el torb xiscla i brama arrencant arbres d'arrel i fa volar les teules de masos i estables, quan el misteri del ~~terra~~ l'esglai i del terror clama en la natura, ~~en~~ dins la maria, la vida es fa més íntima i en el calor de l'amor ~~els~~ ^{des} uns als altres ~~es~~ busca'l consol i la fortitud que l'esperit reclama. Homes i bèsties, tothom està reclòs, dins les parets austeres, a voltes dies roncans, fins que'l temps i ^{la} ~~l'~~aparibagat, el cel s'alegra amb sa clavor i el sol redreça tota cosa al bell viure.

Així com l'home en els dies de malestarança, quan sent la tragèdia de la vida sobre seu, està reclòs en son esperit i del fons de son ésser en porta la força per a ^{guanyar} ~~dominar~~ el dolor i fer florir la esperança.

cobrant un temps, una vigoria íntima que
mai conegut havia; dixe en les llars
patriarcales de la muntanya quan
el temps és en rigor, la vida
de tota la casa, pare i fills, amos i ^{no} mores,
pren una intensitat ~~amorosa~~ ^{espiritual} una potestat
~~que consistia a disposar i ennoblir~~ ^{que consistia a disposar i ennoblir} ~~qu'és con-~~
~~cal.~~ ^{cal.}

Flavors asseguats tots al'escor,
entorn les flames fantàstiques, surten
rondalles i cançons de fetes maravelloroses
que les remors de la nit i la tempesta
són més suggestives i comprensors. Fla-
vors la padrina canta cançons narra-
tives-romancesques on l'exposa o la don-
zella enamorada encara l'estima que
ha partit a la guerra i el retorna fi-
nalment després de llargues absències;
on la donzella promesa és robada pel
moro traïdor i portada a moreria; allí,
^{visquent} ~~essa~~ de veruents de un palau fins que

l'estimat, peregrinant, la desllina
 burlant rei moro i regina. En a-
 quells cançons hi viu i canta tot
 un món cavalleresc, que ~~era~~
 com un esqueix i un record de
 les cançons de gesta dels ~~la ~~antiga~~~~
 lluny temps llunyans mil·lennis
 i en les quals la ingenuïtat i l'in-
 terès dramàtic s'agermanen en una
 expressió forta i sincera. Aquestes
 cançons no són solament catalanes,
 se troben a França, al nord d'Itàlia,
 on el geni de la llengua és el mateix.
 De Castella tenim cançons, algunes
 oblidades en ~~la~~ ~~patria~~ les terres ma-
 teixes d'on sortiren; i fins en ^{països} ~~països~~
 del nord d'Europa i del centre ex-
 trobem cançons idèntiques d'ar-
 gent i o voltes d'expressió ben

igualada. Els savis ^{se'n} han
 preocupat de buscar les causes
 d'aquest intercanvi del can-
 coner universal, mes no n'han
 tret pas l'aigua clara: La can-
 ço té les ales més fines: vola-
 dores que l'auell més dili-
 gent dels espais amples. Qui diu
 canço, diu lletra: tonada; però la to-
 nada és cora més flexible que
 la lletra, i el geni de raga la do-
 bleza, se la fa més viva intima-
 ment; i per això la melodia és
 més espill i reflexe del poble que
 la canta: n'és la expressió més
 directa i ^{subtil} profunda. Ja ho sé que
 trobem tonada popular estera en
^{països} ~~països~~ fins llunyans; ja ho sé

que hi han cadències, girs i modalitats idèntics en el folklore universal; però per a ~~judicar en~~ aquesta qüestió però jo sé ^{també} que a la Catalunya tenim un verb musical tant abundant com propi; una flexibilitat rítmica i modal, tant característica, ^{com} ~~que~~ jo no sé observar en els cançons d'altres ^{països} països. És ^{veritat} que si poguéssim sentir els cançons forasters, vives en les boques del seu ^{poble} ~~poble~~ mateix porciador, trobaríem una major riquesa que la que trobem en els reculls impresos; però també és certíssim que llavors hi hauria ^{la} ~~una~~ gràcia de la raça, aquell no sé què ^{que} és la vida i el segell característic, i ens començaríem més

del valor diferencial dels cançons
dels pobles.

Si volem, doncs, conèixer la cançó
no deixem als que'n són els únics
mestres. Tornem a la llar de la m^{re}
tanya, ^{entre} on cançons i oients ~~sempre~~
hi ha una compenetració tant ínti-
ma. La padrina requia cantant i emba-
dalint al seu rústec auditori. Cantà la
cançó que ella anomenava de la pobre
mare que no ^{és} altra que la que nosaltres
~~conèixerem~~ ~~anomenem~~ per ~~la~~ D. Lluís i D. Ramon.
A n'ella li ~~feia~~ feia molta llàstima
la mare que ven venir per un camp
que verdejava els seus dos fills mal
ferits en batalla. Cantà la del pres^{er}
de Lleida en la qual la jove dama
del castell s'enamora del presoner
cantador per la tonada tant dolça;

canta' la de Don Joan i Donya Maria
que de petits los dos dormen a un bra-
col - los dos los cria una dida;
i quan el vent tempestuós xirla més
fort a lora al mar i el va baixant
per la xemenecia eslopierna fantàsti-
cament les flames, ~~canta~~ la l'es-
glai i la pauca li mou el record
de cançons més dramàtiques com
la ~~de~~ els Estudiants de Tolosa pen-
jats en força pel mal dir de' uns
rimets. Un morso vulcanat que
~~ren silenci en un~~ i de cor d'àngel
que ren silenci en un recó del' escon
es pregat per la mainada que tam-
bé cantí, que puon que'l senten
refilar quan trebullia de cap al terriò;
i ell també en dir una: la de la
dama venjadora ^{del monarca} ~~de la~~ ^{de la} ~~villa de~~ ^{de la} ~~Reo;~~
si bella la tornada, i punyesta, com
la de' un cor mal ferit. Canta el

Morro:

~~Exemple~~

~~A la Vila de Reus~~

~~La Dama~~

25
Ex. 26

De sobte un terratrèmol fa es-
balandrar la casa. El vent furios obrint
la porta forana, crida desencadenat
per dins el mar, remouent tota cosa
i esclaiant tota persona. Els gossos llai-
dats^{en} vivintament; les ovelles es-
plaugen ^{amb} un bel agut, llstinis.
Tot hom calla; els homes s'eixeguen a
apuntalar la porta; el pastor baixa
al corral a port darrera de la casa,
forma a cutur esparverat i reuçant-se:
"¡ Jesús, diu, "el mal Comte!" I' heu
vist Gey? "Avall de la Codina corre,
com el riu al esperit; com un riu al ve-
ge, amb cavall i gossos, com si no-
lesin". "Ay Mare dihem el rosari,"
jemeja la pabilleta tota a clucada, perusa.
"Di hem," diu la padrina, despençant uns guans

rosari de la paret ~~fumosa~~ negra,
 " ~~per~~ no resem per l'ànima ~~dolça~~
 damnada; ~~per~~ mal profit li ~~del~~ faria
 el Comte Arnau!"

~~Exemple~~
 (~~Cançó~~ del Comte Arnau)

Si la nostra terra té muntanyes altes
 i sotserestecs, té també valls
 placides i serenes, té planúries
 amples on la natura porta a l'es-
 perit la calma: té horitzons llunyan
 que donen el goig indefinit de lo
 que no s'acaba, que ens desperta
 deixonda el sentiment de lo etern.
 ! Oh llavors la cançó com ~~te~~
 canta tota sola, reus home que
 la dicta. Sembla que neixi del
 bress de terra i cel. L'home que és
 argila i esperit inquiet de Déu, és
 el verb inconscient de l'abominada
 magna. Oh llavors el cant del país
 alcant la terra, com volia com

Humeraola quietament eulcane,
com s'estira amorosamente
com gonzat en cornis.

No, no podem ^{cantar-la} ~~castella~~ aquí; en
primera paròdia. Fota cançó vol la
seva hora i lloc propi; i bé amb
amor i amb imaginació ^{pot} ~~pot~~
retrobar amb semblança aproxima-
da. Però la cançó de les grans
planícies il·luminada del sol
ardent, aquest crit de lo etern
que portem dins, no subseqüent trobado
a aquest lloc i moment. Si cigala
no canta reu i bé del sol i del
~~paradis~~ ~~de la terra~~ i del'aire calent
i amoros de' una mitjdiada de' estiu.

(entot temps i en tot lloc)
Doncs, ni Catalunya (és bella; ~~es bella~~
~~per tot arreu~~, i per ço ~~que~~ la seva can-
có ni és tant gentil i matifada. Tan-
pre la sentren plena de gràcia, via dlen-
glra via austera; sempre mirall del
nostre lloc de raïna. I a en la força

del cant muntanyenc; sia repilant
entre'l ~~del~~ brançam dels oliveras
d'Argell ~~Argellens~~, sia donçant amb
aire de gardana en les regions
que la ^{grega} ~~hella~~ Empírie dominava.

Per tot arreu ~~se~~ ^{es} colora uqon, la
natura que l'envolta; i es tant
rincera, que ~~no~~ sense mudar d'es-
perit, la trobaren sempre diferenta
com diferent són els moments de
la vida del home i variats els
moments de la natura.

Aquesta varietat, aquesta ductilitat
és portada per la melodia més que
per la poesia. La melodia és l'encens
de l'ànima al Déu de la bellesa; és
perfum; és cora més flexible al fons
sentimental del home. Per això la
ventura fesse més pura en les muntanyes
de les mares i donzelles. Per això s'enclou
en valls i planícies; per això s'endolzeix
i afinity al llarg de les platges de la

blavos marina. Oh la dolça lumi-
nosa de la costa! Oh la llum blava
jugant sobre l'aigua! Oh les dues
blavos de mar: el unides! Oh la
blanca serenor de la cançó amorosa!
Com el mar ^(amb ses onades) corre a la terra dolça, el
bon mariner navega ~~ben~~ proa a l'amor,
que broda un mocador, qu'ei per la
reina

" Mariner bon mariner - i que'n porten
reda? De quin color la volen - blanca o
vermella?

Vermelleta la vull jo - qu'ei millor
reda. Entreu dintre la nau - triareu d'ella.
Quem es dintre de la nau - la nau fer
vela.

Mariné es proa a cantar - cançons no-
velles.

Amb lo cant del mariné - s'ei dormi-
deta

~~Volta la mar -~~

Sentimela la ~~cancó~~ tornada, bella-
ment amplificada per un ~~ma~~
mestre que ~~fa~~ guarda fidel al
cor al cant "de l'aviar

~~Exemple~~ a la veu de
Vareta del Mar ~~la~~ mar

29 /
20

Mes la reina de nostres donzelles,
~~la robadora del amor~~, és l'amorosa
 Aqua Maria robadora ~~del~~ l'amor. Té
 la cabellera d'or i tanta plenitud de
 gràcia que quan entra a ~~la~~ ^{l'església} ~~església~~
 els altars llueixen tots. En embuerna
 els rentats i en sa veu el nostre cor.
 ¡A amorosa Aqua Maria robadora de
 l'amor! El seu germà se la mira
 amb un ull tot amorós. Tot són
 germans de la Dama i tot ~~tenia~~
~~se~~ sentien la dolçor, la dolçor
 de sa presència, la noblesa de ^{sa} gràcia
 que per nosaltres ho és tot. Perquè
 la Dama és ^{reina} Catalunya, la pàtria
 del temps millors; quan ^{ella} era
 forta i sàvia i plena de tot
 valor, quan per espis tenia
 el gran ^{rei} Conqueridor, quan Valèn-
 cia i Mallorca engrandiren el

81

reialme i amb la puïta de
llurs hortes eudalciren nostra as-
por. Oh amorosa Agua Maria ro-
badora del l'amor! Mes si mai
l'oblidèssim, i perdéssim ton par-
lar, i la teua gràcia honesta
no sabéssim retrobar, si per
una dona estranya ens deixéssim
estimar, i pels cantos de altres
terres oblidèssim ton cantar. Oh
la dolça Catalunya, oh la Dama
d'Aragó ^{terru} ~~vina~~ al cor amb ta
cantúria aixeca el real de la canó
i tornarem a ta gràcia sent fideles al
teu amor. Oh amorosa Agua Maria
Robadora del meu cor!

A Déu gràcies

Ex. 29

de la Caneó Catalana
conferencia